

Forfatter: Udrag fra *In Uraniam elegia autoris Fra 'De Nova Stella'*, 1573.

Titel:

Citation: "*In Uraniam elegia autoris Fra 'De Nova Stella'*, 1573.", i *In Uraniam elegia autoris Fra 'De Nova Stella'*, 1573., udg. af Oversat fra latin af Peter Zeeberg . Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-tycho-01-tilurania-shoot-idm139940353270704.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: *In Uraniam elegia autoris Fra 'De Nova Stella'*, 1573.

Der er et sted ved Rønneåens raske vande,
den der betragter det, må tro at muserne har hjemme der:
der findes ikke mere frugtbart eller dejligt sted
i hele Skåne, her hvor landet ser mod nordens himmel.
Skåne har store rigdomme, har ofte vist sin kampgejst
og er det danske riges største pryde.
Skovene slynger sig til alle sider rundt om stedet
og slutter blide enge i sin åbne favn.
Midt i det hele ses et hus som fjerne tider
har skænket navnet Herrevad.
og Helvede kunne lukkes mod betaling.
Men her i disse sidste år, hvor Danmark, efter gudernes bestemmelse,
har afslået at trælle under pavens åg,
har også denne flok, der tjente fromheden så indbringende,
prompte fået orde til at fjerne sig fra stedet.
Nu bebos det af Sten af Billernes ældgamle stamme,
I gamle dage boede her en bande kutteklædte luskebukse,
der lod som om de udførte en hellig gerning.
Det var mens romerpræsten endnu solgte sine hellige handlinger til folket,
3 sin slægts stolthed.
Sten er en pryde for sit land, en anstændighedens vogter,
over for ham må det rå barbari give op og flygte,
som det bevidnes af hans glas, der eftergør de venetianske arbejder
og glimter så klart i alle krystallets farver
- og af den fornemme papirfremstillingskunst som aldrig før har været dyrket her,
men nu bliver dyrket under dine vinger, Sten.
Her i dette hus har jeg i lang tid opholdt mig
hos Sten, som er min onkel,
og det var her jeg en dag var ude i den skyggefulde skov
og vandrede alene langs det rislende vand.
Solen var netop ved at sænke sig i bølgerne mod vest
og månen havde givet sine natteheste tømme.
Da kom en gudinde (hvilken kunne jeg ikke vide) dalende ned fra den klare himmel,
og stod der foran mine øjne.
Jeg blev forfærdet, håret rejste sig på hovedet af rædsel,
indtil hun selv bortjog den skræk hun havde jaget i mig:
»Frygt ikke,« sagde hun, »flygt ikke for mit ansigt,
du unge mand som endelig ikke skal skræmmes væk fra mine studier.
Jeg er den gudinde (hvis du ikke skulle vide det) som oppe på Olympen
kaldes Urania efter himlen, som er det jeg tager mig af.
Blandt de apollinske muser, de charmerende gudinder,
er ingen den mægtige Jupiter mere kær end mig.
For ganske som den høje æther med sine uhyre baner
langt overgår den lille runde jords få tønner land,
4 således hæver jeg mit hoved over mine søstres
- Calliope må tilgive mine ord.
For de besynger menneskenes tomme gerninger,
synger om magt og nydelser og grumme krige,
og hvad der ellers går for sig på den ynkelige jord
- altsammen ting der svinder bort kun kort tid efter.
Jeg derimod forsager det forgængelige blandt mennesker på jorden,
min hu står til at stige op til himlens boliger:
Jeg løfter hovedet højt over skyerne til himlen
og nyder dér med Jupiter den himmelske ambrosia.
Dér forsøger jeg i universets syv uendelige kredse
og stjernerne i deres vante, uafbrudte baner.
De stjerner der vidner om om den kunstfærdighed
hvormed guddoms magten har lagt dette strålende tag på den vældige himmel.
De stjerner der ved besked om hvad skæbnen vil bringe,
snart om godt, snart om ondt.
De stjerner der også over jer udøver deres magt
og ad tyste veje både tillader og hindrer mangt og meget.
- Og dog: en sjæl der har fornuftens fulde brug, kan de nu ikke tvinge,
den har sin frie vilje og kan gøre hvad den vil.
Men eftersom kun ganske få går ad fornuftens sti,
er det kun ganske få forundt at ændre deres skæbne.

Men sådan kan jeg altså forudsige mennesker de ulykker der venter dem,
så de er forberedte og kan afbøde skaden.
Den slags holder jeg af, og det er det jeg først og fremmest tager mig af,
5 det der består til evig tid og aldrig vil forgå.
Nu er du vist ikke mer i tvivl om hvem jeg er, om hvilke opgaver jeg har,
og hvilken fornem position jeg indtager blandt de øvrige gudinder.
På et punkt, og det tilstår jeg, men kun på et, står jeg tilbage for de andre,
men det er menneskenes skyld og ikke min:
Der er så få på jorden der har meldt sig under mine faner,
det kan man heller ikke gøre uden aktiv indsats.
De andre følges af store skarer, der lader sig lokke med af udsigt til gevinst,
for det er let at finde vej til deres hær.
De dødelige mennesker bekymrer sig om dødelige ting,
de hjerter de bærer rundt i jordens støv, er blinde.
Men jeg husker nu en mere ædel periode langt tilbage
hvor jeg blev dyrket og mødte respekt på jorden.
Jeg husker en tid hvor jeg havde min gang i kongers højloftede sale,
blandt vidtberømte skatte.
Dengang var det endda kun konger eller efterkommere af konger
(hvilken ære!) der havde retten til at røre mine helligdomme.
Du selv afviste heller ikke før i tiden bringe mig din hyldest,
du ofrede ofte på mine altre.
Så ofte har jeg set dig granske himmellegemer i stjernenatten.
»Han der skal være din!« sagde Apollo.
Det sagde han, og både han og jeg fattede snart et mægtigt håb
om at du skulle blive den der ville ofre på mit alter uafbrudt.
At du skulle blive den der dyrkede min helligdom under de ubevægelige bjørne,
og gav dit fædreland de kendte stjernetegn tilbage.
6 Det troede vi indtil du så forfaldt til Vulkans hemmelige kunst
og gav dig til at fremstille det ene og det andet ved den hellige esse.
Straks begyndte interessen for min helligdom at svinde,
og snart var Uranias agtelse præcis som før: den var der ikke!
Det kunne jeg på den anden side bære: også jorden
har nemlig sine stjerner - og de strider ikke imod mine.
Jorden har også sine sole, den har sine måner,
og også alle andre stjerner bærer den i sig.
For alt hvad der er oppe, findes også nede,
og begge sfærer har det samme ansigt.
Men jordens stjerner kan man tage i hånden og betragte
skønt deres kraft først ses gennem ildgudens kunst.
Mine, der funkler på den klare himmel, kan ses med øjnene,
men deres kraft skal opfattes med tanken, ikke øjet.
Og derfor misunder jeg ikke Vestas piger deres helligdomme,
for deres ligger mine ganske nær.
Men at du nu lader det hele ligge, driver tiden væk,
og hverken sætter mine eller jordens stjerner højt
det kan jeg ikke lide, og det er grunden til at jeg har ladet de høje guder bag mig
og kommer her for at befæste din kærlighed til mig.
Usselt er hvad det er, at spille sine bedste år med hænderne i skødet,
usselt er det at opgive en glørværdig indsats halvvejs.
Nå, hvad venter du så på? Tag fat, dyrk mine helligdomme!
Nu tror jeg du har brugt tilstrækkelig med tid på Vulkan.
Tag fat! - Og hvis du spørger mig hvad du skal tage fat på,
7 så skal du få et emne du vise dine evner på:
Se her: en helt ny stjerne viser sig på himlen i det høje
nær nordpolen, der hvor Cassiopeia sidder -
en som ingen nogen sinde, uanset hvor langt tilbage,
har set blandt stjernerne på deres faste pladser.
Udmål dens position på den umådelige himmel,
se hvor langt den står fra jer,
og gør det klart for alle andre at den ikke er en frygtelig komet,
men hører til blandt stjernerne.
For eftersom de gamle stjerner intet indtryk gør på menneskene,
skal denne nye indskærpe dem noget de gamle ikke har indskærpet dem.
Oven i købet har vi nu det år hvor himlens kredse igen står hvor de stod
da Gud blev født som menneske af den kyske jomfru.

For det år vil jeg have at du optegner tidens gang på himlen
og knytter de vandrende tegn til de enkelte dage.
Optegn stjernernes positioner, solens og månens baner
og hvilke tegn der synker under jorden, hvilke der står op.
Heraf skal du lære hvad himlen forårsager i den omskiftelige luft
nu glødende hede, nu arktisk frost.
Hvornår den klare dag vil funkler i munter klædedragt,
og hvornår regn vil styrte ned fra skyerne.
Det har så mange før forsøgt med flid og omhu, men forgæves
fordi de ikke havde min hjælp til det.
Men du der er begyndt med bedre støtte fra de høje guder,
se til at du får ført det hverv jeg har betroet dig, til ende.
8 Og når du først har udført det, så vil jeg lede dig til noget meget større,
så skal du lære noget ingen andre før har fået indblik i.
Nu skal du bare villigt påtage dig det søde slid
for Uranias sag og stige opad lige op til himlens huse.
Det vil (hvis man kan stole på gudinden der forvalter skæbnen)
sikre dit navn til evig tid.«
Det var de ord himlens gudinde, stjernernes bestyrer,
fremførte på menneskenes sprog,
hvorpå hun straks forsvandt for mine øjne og vente tilbage til Olympen.
Jeg følte at en guddom havde taget bolig i mit sind.
Og en befaling fra de høje guder kunne man ikke trodse,
så her modtager I nu det værk gudinden bad mig udarbejde.
Modtag det, I, den ædle skare der forvalter den himmelske gudindes helligdomme,
de helligdomme som er utilgængelige for gemene folk.
Hvis I kan lide det her, så ubetydeligt det måtte være,
vil I måske snart modtage noget meget bedre.
Snart vil I modtage noget bedre, ja, for hverken de uduelige latter
eller strabadserne kan skræmme mig væk fra din videnskab, høje Olymp.
Andre kan lide - og lad dem det - at prale af triumfer,
og tale højt med store ord i højstemt tonefald.
Eller at remse deres aner op tilbage til en fjern oprindelse,
og regne deres forfædres bedrifter til deres egen ære.
Lad andre holde af at nyde nåde hos konger og hos fyrster,
og af de rigdomme der graves op af jorden.
De plages af tom ambition og afsindigt begær efter vinding,
9 og efter at tage store embeder som åg på deres skuldre.
Lad bare mange andre holde af den vilde Bacchus' bægre
den ene »våde« dag efter den anden.
Lad mange andre lade sig bedåre af den milde Venus med de søde øjne,
og blive pint af flygtig kærlighed til kærlighedens vanvid.
Andre igen kan finde morskab i terninger og kortspil
og holde af at spille både tid og penge på hasard.
Slet ikke få kan have lyst til jagt og til at lade rappe hunde
indfange den flygtende hare.
Og der kan også være dem der holder det for højfornemt at dyrke ridning
og tvinge vilde heste til at gå i rundkreds.
Andet kan mere andre, hvis der er mer tilbage,
som fribårne mænd per tradition bør gøre.
Med den slags interesser kan man åbenbart fremvise adelsdyder.
Ja, adelsskabet kræver ædel gerning.
Jeg misunder dem ikke - nej, jeg ynkes over den slags interesser
hos netop dem der burde vise særlig værdighed.
De har dog (må jeg tilstå) nogen nytte:
de gavner kroppen - hvis man dyrker dem med måde.
Det kan jeg også selv hvis jeg får tid, og det kan alle og enhver,
den slags er ingen kunst i mine øjne.
Og ganske vist bærer jeg jo selv, som et barn af Brahernes slægt,
et fornemt adelsnavn,
ganske vist har jeg gennem min mor i Billernes ældgamle æt
en slægt der gør mig til en stormand,
10 men alt det rører mig ikke! For det jeg ikke selv har skabt,
min slægt og mine aner, vil jeg ikke kalde mit.
Nej, mit sind brænder efter større gerninger,
hvor målet med mit slid er højere.

I ophøjede emner er der værdighed og større hæder,
det lave griber oftest svage ånder.
Mig glæder det at stige med min ånd til tordengudens bolig,
og observere stjernehimlens høje tegn.
Mig glæder det at se på himlens lysende mangfoldighed,
Guds underfulde skaberværk.
Dette er en opgave for mennesket - dette er den guddommelige lyst
der gør os lig med guderne.
For, den der holder af at lade sjælen flyve mellem himlens tinder
og med sit intellekt at nærme sig til stjernerne,
hans stræben ligner ikke menneskers, men guders,
han ejer noget der kan hæve hans sind fra jorden.
Han higer efter forlods at lære den himmel der er lovet os, at kende,
for ikke at komme til sit nye hjem uforberedt.
Er han på jorden, fryder han sig ved Olympen
fordi han bærer livets byrde på sin skrøbelige krop.
Er han i himlen, fryder han sig ved Olympen
fordi han der har del i evigheden.
Så han er lykkelig såvel på jorden som i himlen,
det menneske som helst vil sætte himlen højere end jorden.
Men den der som et bæst foragter himlen,
11 han lever nok, men kender ikke selv sit liv.
For han forstår sig kun på alt det jordiske, det dødelige,
han ser kun hvad den blinde muldvarp ser.
Men det er få, ak, alt for få, den milde gud Apollo
har skænket denne gave at beskue hvad Olympen indeholder.
For de må vende ryggen til de dødeliges gøremål
og løfte deres hoved mod det høje, op til guderne.
De lader sig ikke lure af den søde Venus og den tåbelige Bacchus' bægre,
af rigdom eller flygtig ære.
Nej, de stræber efter noget større, noget mere fornemt,
de mennesker der også har tanke for himlens guder:
med ophøjet sind at bestige ophøjede stjerner
og underlægge himlen deres intellekt.